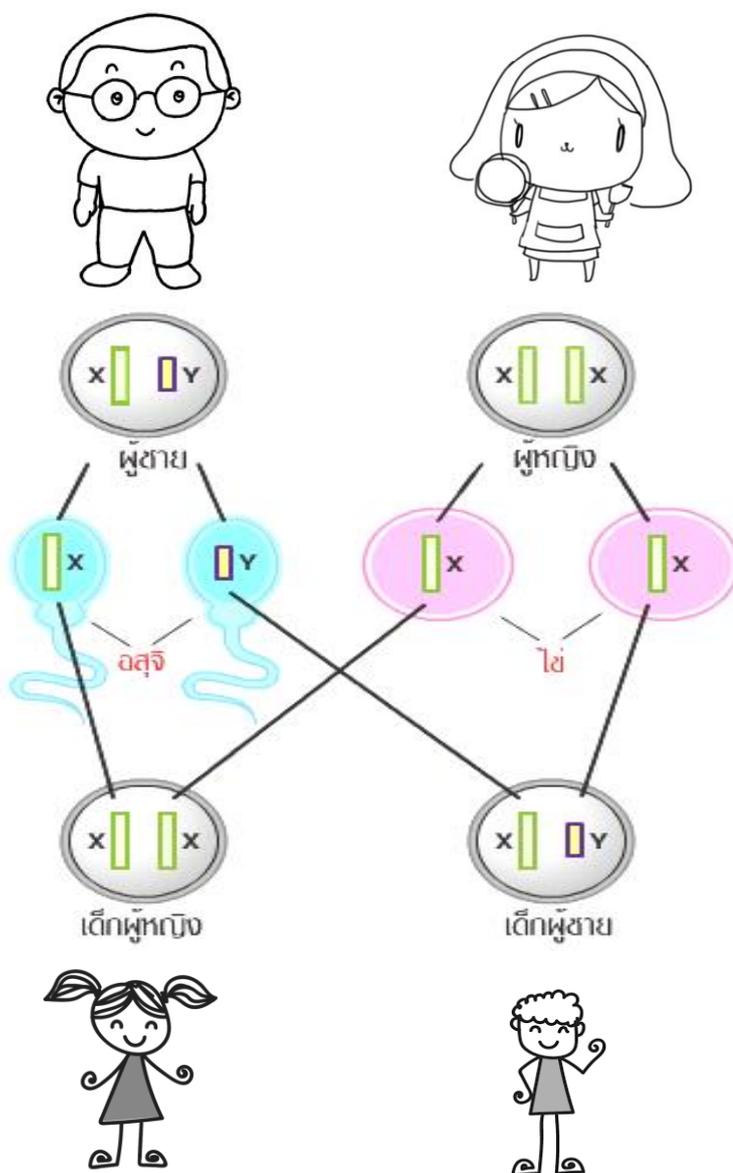

กิจกรรมที่ 3

เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม

เวลา 120 นาที

บัตรคำสั่ง

คำสั่ง ให้นักเรียนอ่านบัตรคำสั่งให้เข้าใจ แล้วปฏิบัติให้ครบทุกขั้นตอน
มีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาบัตรเนื้อหาที่ 3 เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม
2. อ่านบัตรกิจกรรมแล้วทำกิจกรรมที่ 3 เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม
3. บันทึกผลการทำกิจกรรม
4. ตรวจสอบคำตอบจากบัตรเฉลยกิจกรรม/คำแนะนำเพิ่มเติมจากครูผู้สอน
5. ทำแบบทดสอบระหว่างเรียนในบัตรคำถาม
6. ตรวจสอบคำตอบจากบัตรเฉลยบัตรคำถาม
7. นักเรียนต้องมีชื่อสัตย์ไม่ดูเฉลยก่อนทำกิจกรรม

บัตรเนื้อหาที่ 1

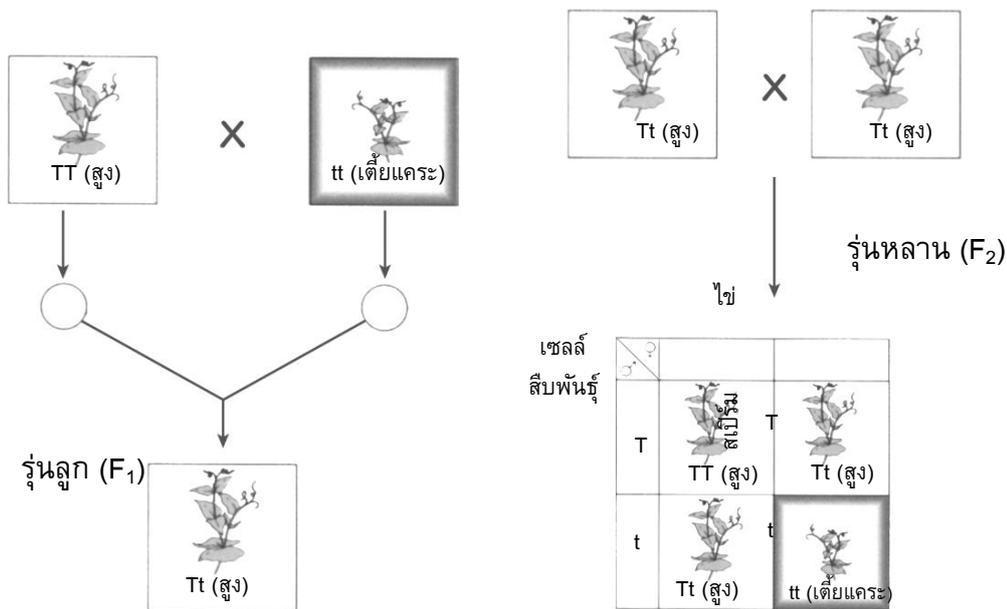
เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม

กระบวนการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม

ลักษณะทางพันธุกรรม จากพ่อถ่ายทอดไปสู่ลูกผ่านทางเซลล์สืบพันธุ์และการปฏิสนธิ ซึ่งลูกที่เกิดจึงมีลักษณะพันธุกรรมจากทั้งพ่อและแม่

การศึกษาการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมจะช่วยให้สามารถพยากรณ์ได้ว่า ลูกที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะใดบ้าง โดยการศึกษาจะทำโดยเลือกติดตามเฉพาะลักษณะที่ต้องการเท่านั้น

1. การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมหนึ่งลักษณะ หากนำต้นพืชรุ่นพ่อแม่ที่เป็นต้นสูงพันธุ์แท้ (TT) ผสมกับต้นเตี้ยแคระ (tt) จะได้รุ่นลูก (F₁) และรุ่นหลาน (F₂) ดังภาพ

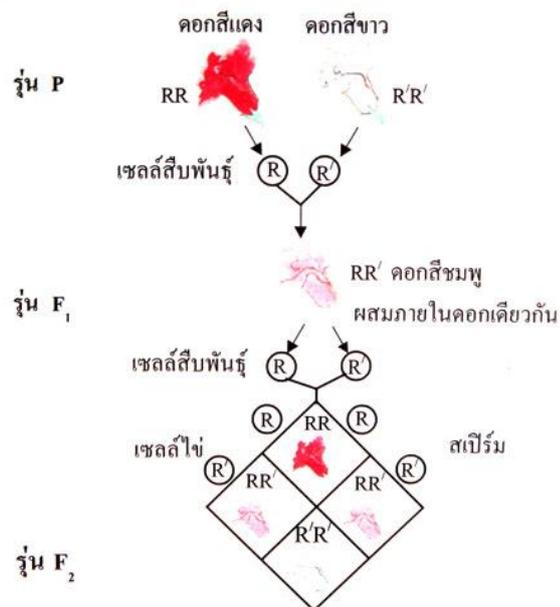

ภาพ การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมหนึ่งลักษณะ
ที่มา: ยูพา วรยศ และคนอื่นๆ (2548. หน้า 13)

หากนำต้นสูงพันธุ์แท้(TT) ผสมกับต้นเตี้ยแคระ (tt) โอกาสที่ยีนจะเข้าคู่กันมีเพียงแบบเดียว คือ Tt ซึ่งแสดงลักษณะทางพันธุกรรมออกมาเป็นสูง เนื่องจาก T เป็นยีนเด่น

รุ่น F₁ ซึ่งเป็นต้นสูงมีจีโนไทป์แบบ Tt เมื่อนำมาผสมพันธุ์กันโอกาสที่ยีนจะเข้าคู่กันมี 3 แบบ คือ TT, Tt และ tt อัตราส่วน 1 : 2 : 1 ดังนั้นในรุ่น F₂ ที่เกิดใหม่จึงพบต้นสูงและต้นเตี้ยแคระในอัตราส่วน 3 : 1

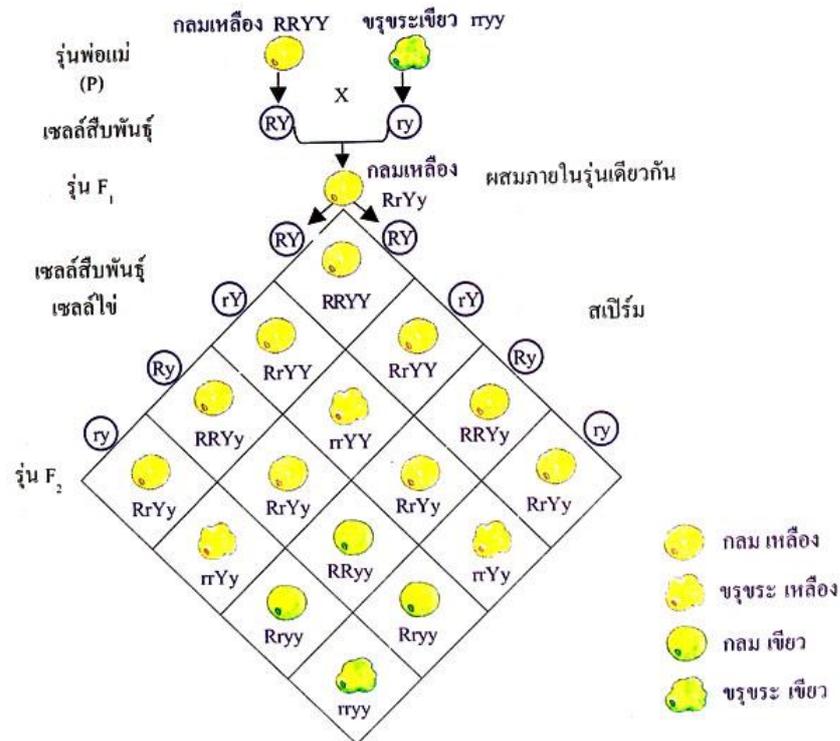
แต่บางกรณีลักษณะเด่นไม่สามารถปิดบังลักษณะด้อยได้ทั้งหมด คือ ลักษณะเด่นไม่สามารถข่มลักษณะด้อยได้ ทำให้ลูกที่ออกมารุ่น F₁ แสดงออกทั้งลักษณะเด่นและลักษณะด้อย เรียกว่า ลักษณะข่มไม่สมบูรณ์ (incomplete dominant) เช่น ลักษณะสีของดอกลิ้นมังกร

ภาพ การผสมพันธุ์ของดอกลิ้นมังกร

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2556, หน้า20)

2. การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมสองลักษณะ สิ่งมีชีวิตมีลักษณะทางพันธุกรรมหลายลักษณะ มียีนควบคุมหลายหมื่นยีน ในการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมนั้น ส่วนมากมักจะพิจารณาลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้นซึ่งข้อเท็จจริงในการผสมพันธุ์แต่ละครั้ง จะมีการถ่ายทอดลักษณะอื่นๆ ด้วย จากการศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมหลายๆ ลักษณะพร้อมกันทำให้พบว่าการรวมกลุ่มของลักษณะทางพันธุกรรมจะเป็นไปอย่างอิสระ ทำให้รุ่นลูกหลานที่เกิดมีลักษณะจากพ่อแม่ปะปนกันได้หลายแบบ ตัวอย่างเช่น การผสมพันธุ์ถั่วลิ้นเต่าลักษณะเมล็ดกลมสีเหลืองกับเมล็ดขรุขระสีเขียว ผลปรากฏว่า รุ่น F₁ ได้ถั่วลิ้นเต่าที่มีเมล็ดกลมสีเหลืองทั้งหมด และเมื่อนำเมล็ดที่เกิดจากการผสมพันธุ์ภายในดอกเดียวกันของรุ่น F₁ ไปเพาะเมล็ด ซึ่งเป็นรุ่นหลานหรือรุ่น F₂ พบว่าลักษณะของเมล็ดถั่วลิ้นเต่าที่ได้มี 4 แบบ คือ เมล็ดกลมสีเหลือง เมล็ดกลมสีเขียว เมล็ดขรุขระ สีเหลือง เมล็ดขรุขระสีเขียว อัตราส่วน 9 : 3 : 3 : 1

ภาพ การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมสองลักษณะ

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2556, หน้า 13)

วิธีการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม

การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมที่มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ผ่านทางออโตโซม โครโมโซมในสิ่งมีชีวิตนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ออโตโซม และโครโมโซมเพศ ออโตโซมมี 22 คู่ พบว่าการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมผ่านทางออโตโซมจะเป็นไปตามกฎของเมนเดล เช่น ยีนที่ควบคุมลักษณะการมีติ่งหู

2. ผ่านทางโครโมโซมเพศ ลักษณะทางพันธุกรรมต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการถ่ายทอดลักษณะพันธุกรรมผ่านทางออโตโซม แต่จะมีลักษณะทางพันธุกรรมบางอย่างที่ถ่ายทอดผ่านทางโครโมโซมเพศ

การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมผ่านทางโครโมโซมเพศนั้นจะเกี่ยวเนื่องกับโครโมโซม X เช่น ยีนที่กำหนดตาบอดสี เมื่อมียีนด้อยแสดงออกมาได้อย่างเต็มที่ในเพศชาย ซึ่งต่างจากเพศหญิงที่มียีนเป็นคู่ถ้ามียีนด้อยเพียงอย่างเดียว หญิงคนนั้นจะเป็นพาหะของโรคแต่ไม่แสดงอาการของโรค

บัตรกิจกรรมที่ 1
เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม

ตอนที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนภาพการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมหนึ่งลักษณะ
(โดยไม่ซ้ำกับเนื้อหา)

(วาดแผนภาพ)

ตอนที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดตาบอดสี ตามหัวข้อที่กำหนดให้ แล้ว
บันทึกข้อมูล

1. สาเหตุของการเกิดตาบอดสี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ลักษณะอาการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. วิธีการทดสอบตาบอดสี

.....

.....

.....

.....

.....

.....

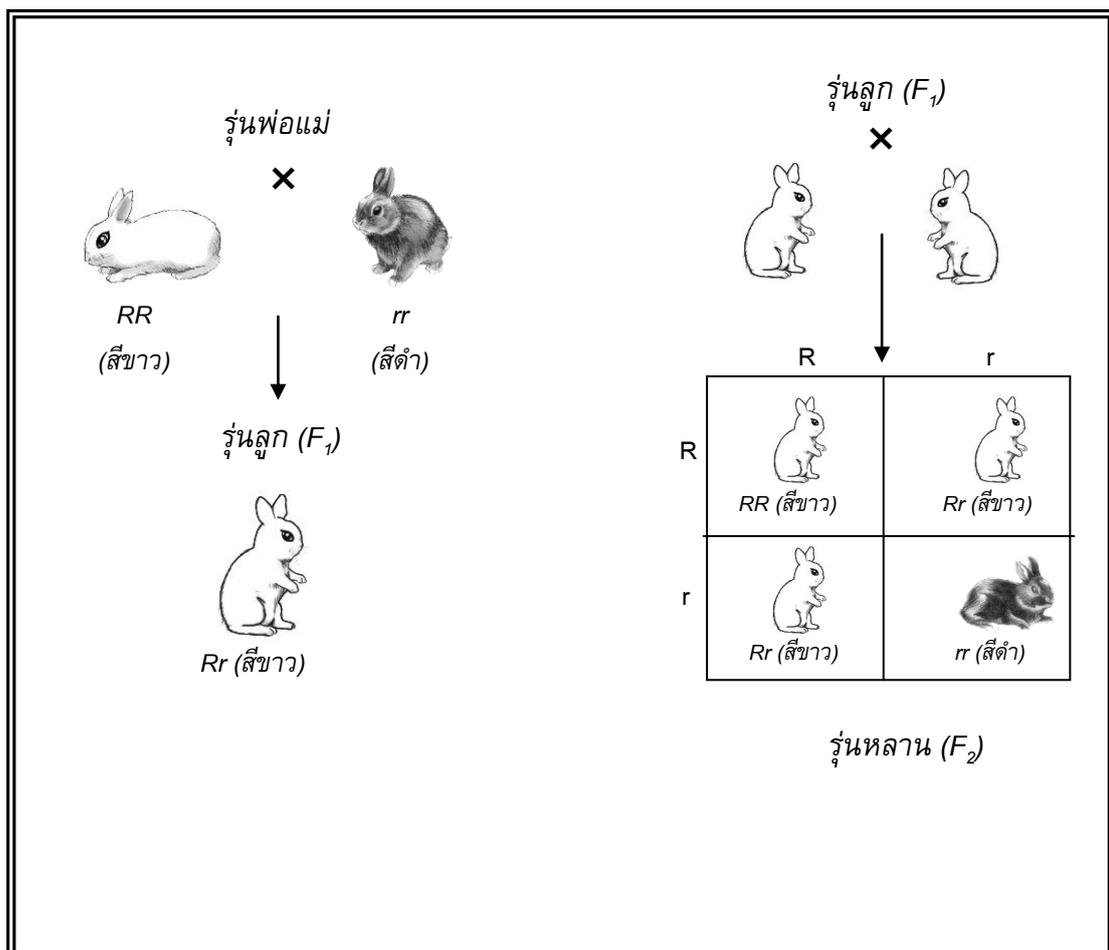
.....

.....

บัตรเฉลยกิจกรรมที่ 1
เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม

ตอนที่ 1

ตัวอย่างคำตอบ

คำตอบ (พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

ตอนที่ 2

1. สาเหตุของการเกิดตาบอดสี

ตาบอดสีเกิดจากเซลล์ชนิดหนึ่ง ในม่านตาซึ่งมีความไวต่อสีต่างๆ มีความบกพร่องหรือพิการ ทำให้ดวงตาไม่สามารถที่จะมองเห็นสีบางสีได้ จะพบโรคนี้ ในผู้ชายมากกว่าผู้หญิง และมักจะตาบอดสีแดงและสีเขียวแทบทั้งหมด เนื่องจากยีนที่ควบคุม การสร้างรงควัตถุรับสี ชนิดสีแดงและสีเขียว นั้น อยู่บนโครโมโซม X เมื่อยีนนี้ขาดตกบกพร่องไปในคนใดคนหนึ่ง ก็จะทำให้คนนั้นสามารถรับรู้สีเหล่านั้นได้ลดลงกว่าคนปกติ ส่วนผู้หญิงมีโอกาสเป็นโรคนี้ได้น้อย เนื่องจากในผู้หญิงมีโครโมโซม X ถึงสองตัว ถ้าเพียงแต่ X ตัวใดตัวหนึ่งมียีนเหล่านี้อยู่ ก็สามารถรับรู้สีได้แล้ว ในขณะที่ผู้ชายมีโครโมโซม X เพียงตัวเดียว อีกตัวเป็น Y ซึ่งไม่ได้บรรจุยีนนี้มาด้วย ก็จะแสดงอาการได้เมื่อ X ตัวเดียวเท่าที่มีอยู่นั้นบกพร่องไป

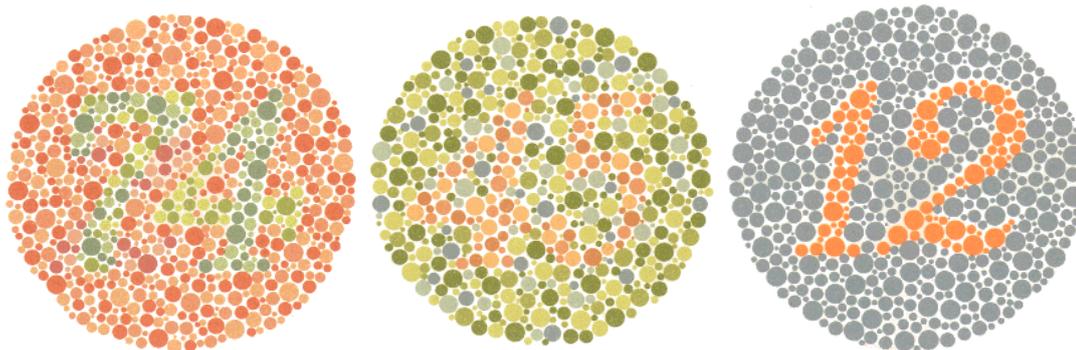
2. ลักษณะอาการ

ผู้ป่วยมักจะมีอาการเรียกชื่อสีผิดไปจากเดิม โดยมากพบความผิดปกติของการมองเห็น สีเหลือง มากกว่าสีแดงและสีเขียว ความผิดปกติของตาทั้ง 2 ข้างไม่เท่ากัน อาจเป็นตาเดียวหรือทั้ง 2 ตา มีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นหรือลดลงได้ รวมทั้งมีความผิดปกติของสายตาด้านอื่นๆ เช่น การมองเห็น และลายสายตาลดลงได้ ขึ้นอยู่กับสาเหตุและความรุนแรงของโรค

วิธีการทดสอบตาบอดสี

โดยการให้อ่านกระดาษ ซึ่งอาจจะเป็นตัวเลขหรือตัวหนังสือ คนตาปกติจะตอบได้ถูกต้อง แบบทดสอบดังกล่าวมีชื่อเรียกว่า Ishihara test ส่วนใหญ่พื้นหลังจะเป็นจุดสีเขียว ส่วนเส้นสร้างจากจุดสีแดงหรือสีส้ม ปัจจุบันมีแบบทดสอบที่ดัดแปลงไปแล้วบ้าง แต่ก็ยังคงลักษณะเดิมไว้ทุกประการ

(พิจารณาตามคำตอบของนักเรียน โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของครูผู้สอน)

บัตรคำถาม

เรื่อง ความหมายของพันธุกรรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. เมื่อนำต้นถั่วลันเตาต้นสูงพันธ์แท้ผสมกับต้นเตี้ยแคระ รุ่นลูก (F1) ที่ได้จะมีลักษณะอย่างไร

2. จากการผสมพันธ์ถั่วลันเตาใน ข้อ 1 รุ่นลูก (F1) ที่ได้จะมีจีโนไทป์กี่แบบ อะไรบ้าง

3. เมื่อนำต้นถั่วลันเตาจากการผสมพันธ์ถั่วลันเตาใน ข้อ 1 รุ่นลูก (F1) มาผสมกันจะมีลักษณะอย่างไรในรุ่นหลาน (F2) และในอัตราส่วนเท่าใด

4. เมื่อณเดชและญาญาแต่งงานกันโอกาสที่จะมีลูกชายคนแรกเท่าใด

5. เมื่อนำดอกลิ้นมังกรสีแดงและสีขาวมาผสมกัน รุ่นลูก (F1) ที่ได้จะมีลักษณะอย่างไร

6. เมื่อนำดอกลิ้นมังกรที่ได้จาก ข้อ 5 รุ่นลูก (F1) มาผสมกันจะมีลักษณะอย่างไรในรุ่นหลาน (F2) และในอัตราส่วนเท่าใด

7. ลักษณะที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิต ทั้งลักษณะเด่นและลักษณะด้อย เรียกว่าอะไร

8. การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมมีกี่ลักษณะ อะไรบ้าง

9. ชายที่ตาบอดสีแต่งงานกับหญิงที่เป็นพาหะของตาบอดสี โอกาสที่ลูกแต่ละคนของชายหญิงคู่นี้จะเป็นตาบอดสีร้อยละเท่าใด

10. ถ้าเราต้องการปลูกดอกลิ้นมังกรให้มีทั้งสีแดง สีขาว และสีชมพู ควรผสมพันธ์ดอกลิ้นมังกรสีอะไรบ้าง

บัตรเฉลยคำถาม
เรื่อง การถ่ายทอดทางพันธุกรรม

1. เมื่อนำต้นถั่วลันเตาต้นสูงพันธ์แท้ผสมกับต้นเตี้ยแคระ รุ่นลูก (F1) ที่ได้จะมีลักษณะอย่างไร
.....
ตอบ เป็นต้นสูงทั้งหมด
2. จากการผสมพันธ์ถั่วลันเตาใน ข้อ 1 รุ่นลูก (F1) ที่ได้จะมีจีโนไทป์กี่แบบ อะไรบ้าง
.....
ตอบ มีจีโนไทป์แบบเดียว คือ Tt
3. เมื่อนำต้นถั่วลันเตาจากการผสมพันธ์ถั่วลันเตาใน ข้อ 1 รุ่นลูก (F1) มาผสมกันจะมีลักษณะอย่างไรในรุ่นหลาน (F2) และในอัตราส่วนเท่าใด
.....
ตอบ ได้ถั่วลันเตาต้นสูงและต้นเตี้ย ในอัตราส่วน 3 : 1
4. เมื่อณเดชและญาญาแต่งงานกันโอกาสที่จะมีลูกชายคนแรกเท่าใด
.....
ตอบ โอกาสที่จะได้ลูกชายคนแรกร้อยละ 50
5. เมื่อนำดอกลิ้นมังกรสีแดงและสีขาวมาผสมกัน รุ่นลูก (F1) ที่ได้จะมีลักษณะอย่างไร
.....
ตอบ ได้ต้นดอกลิ้นมังกรที่มีสีชมพูทั้งหมด
6. เมื่อนำดอกลิ้นมังกรที่ได้จาก ข้อ 5 รุ่นลูก (F1) มาผสมกันจะมีลักษณะอย่างไรในรุ่นหลาน (F2) และในอัตราส่วนเท่าใด
.....
ตอบ ได้ต้นดอกลิ้นมังกรที่มีสีแดง สีชมพู และสีขาว ในอัตราส่วน 1:2:1
7. ลักษณะที่แสดงออกของสิ่งมีชีวิต ทั้งลักษณะเด่นและลักษณะด้อย เรียกว่าอะไร
.....
ตอบ ลักษณะซ่มไม่สมบูรณ์
8. การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมมีกี่ลักษณะ อะไรบ้าง
.....
ตอบ มี 2 ลักษณะ คือผ่านออโตโซม และผ่านทางโครโมโซมเพศ
9. ชายที่ตาบอดสีแต่งงานกับหญิงที่เป็นพาหะของตาบอดสี โอกาสที่ลูกแต่ละคนของชายหญิงคู่นี้จะเป็นตาบอดสีร้อยละเท่าใด
.....
ตอบ มีโอกาสร้อยละ 50
10. ถ้าเราต้องการปลูกดอกลิ้นมังกรให้มีทั้งสีแดง สีขาว และสีชมพู ควรผสมพันธ์ดอกลิ้นมังกรสีอะไรบ้าง
.....
ตอบ ดอกสีชมพูกับดอกสีชมพู

